

УДК 336.7:368

В. О. Фастунова,

старший викладач кафедри фінансів,

Луганський національний університет ім. Т.Г.Шевченка

ОБГРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

У статті обгрунтовано основні параметри системи контролінгу фінансових потоків страхових компаній. Визначено основні елементи системи контролінгу фінансових потоків та основні етапи його проведення. Визначено пропозиції по вдосконаленню оперативного контролінгу фінансових потоків у страховій компанії.

In the article the basic parameters of the system of controlling financial flows insurance companies. The key elements of the system of controlling financial flows and main stages of its implementation. Defined proposals to improve the operative controlling financial flows in an insurance company.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

На сьогодні, коли відбувається посилення конкурентних відносин на страхових ринках, стрімко розвиваються та змінюються технології, зростає диверсифікація страхового бізнесу та поглиблюються бізнес-процеси, управління комерційною організацією суттєво ускладнюється, що зумовлює похідне ускладнення контрольних систем.

Відомо, що однією з функцій страхового менеджменту є фінансовий контроль. Це забезпечує, з одного боку, можливість прийняття ефективних рішень по управлінню фінансовими потоками страхової компанії, а з іншого — виконання прийнятих рішень в інтеграції з процесами організації та регулювання. Слід зазначити, що ці аспекти контролю знаходяться в нерозривній єдності та динамічній взаємодії у циклах управлінських процесів. Однією з причин виникнення кризових ситуацій на вітчизняних підприємствах є низький рівень розвитку менеджменту.

Фінансовий контролінг є важливою функцією управління страховика. Він є економічною системою, яка пов'язана із прогнозуванням, аналізом та контролем в страховій компанії. Проблема організації фінансового контролінгу фінансових потоків на страховому ринку є актуальною, оскільки досконало і ефективно функціонувати на сучасному ринку без нього не може жодна велика страхова компанія. Сучасний стан економіки в країні та світі засвідчує, що вивчення проблеми розробки та запровадження системи фінансового контролінгу в страховому бізнесі є практичною потребою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання, пов'язані з формуванням системи фінансового контролінгу та особливостей її

організації, досліджувалися в працях зарубіжних (Белан М., Бикова Є., Гварліані Т., Майер Е., Кінг А. та ін.) та вітчизняних науковців (Азаренкова Г., Бланк І., Коваленко Л., Ремньова Л., Тарасюк М.). Дослідники звертають увагу на особливості формування системи фінансового контролінгу, однак особливості побудови даної системи в страховій компанії на науковому рівні ще не розглядалися.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ РОБОТИ

Метою наукової статті є висвітлення теоретико-практичних аспектів формування основних параметрів системи контролінгу фінансових потоків страхових компаній.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Обгрунтовуючи основні параметри системи контролінгу фінансових потоків страхових компаній, потрібно визначити його мету та предмет. Мета формування системи контролінгу в цілому у страховій компанії полягає в підвищенні ефективності оперативного, поточного та стратегічного управління підприємством за допомогою створення обліково-аналітичної системи, що являє собою синтез елементів обліку, аналізу, контролю, планування.

Важливим фактором, який необхідно обов'язково враховувати при виборі моменту впровадження системи контролінгу страхових компаній, є наявність у страховій компанії достатньої кількості фінансових та людських ресурсів. Процес розробки та впровадження системи контролінгу страхових компаній передбачає також залучення зовнішніх консультантів.

Предметом стратегічного фінансового контролінгу є стратегія розвитку та ринковий потенціал страхової компанії. Стратегічний контролінг пови-

Таблиця 1. Напрями фінансового контролінгу в розрізі реалізації оперативних та стратегічних завдань розвитку страхової компанії [7, с. 154]

Фази	Стратегічний фінансовий	Оперативний фінансовий		
контролінгу	контролінг	контролінг		
Цілі	Стратегічний фінансовий потенціал	Рентабельність	Фінансова стабільність	
Завдання	• Розв'язання проблем	• Обороти	• Ліквідність	
	• Ринки	• Витраш	• Фінансування	
	• Клієнти	• Прибуток	• Структура балансу	
	• Переваги в конкурентній боротьбі	• Використання капіталу		
База	• Аналіз потенціалу	• Розрахунок результату з Порівнянням плану-факту і Формулюванням висновків	• План-баланс • План звіту про фінансові результати • Узгодження	
		• Аналіз конкурентної ситуації	• Розрахунок витрат за місяцями їх виникнення	• Шанування ліквідності
Методи	• Аналіз підприємств	• Розрахунок маржинального прибутку	• Середньо- та короткострокове фінансове планування	
	• Аналіз ринків зовнішнього середовища	• Повна та часткова калькуляція витрат	• Баланс руху коштів	
	• Стратегічне планування „локів” (розривів)	• Прокції розрахунки	• Подвійна бухгалтерія	
	Результат	Стратегічний план	Планування результату	Планування балансу та звіту про фінансові результати

нен допомагати підприємству ефективно використовувати наявні у нього переваги і створювати нові потенціали успішної діяльності в перспективі. Система стратегічного контролінгу при цьому дозволяє формулювати консультації для менеджерів та власників страхової компанії при виробленні стратегії, стратегічних цілей і завдань. Вона здійснює постачання необхідної інформації, що орієнтує керівництво в процесі прийняття рішення.

Предметом поточного фінансового контролінгу є поточні результати фінансово-господарської діяльності, що виражається безпосередньо у формування майнового потенціалу (активів), фінансових ресурсів, доходів та витрат за центрами фінансової відповідальності. Предмет та завдання поточного контролінгу тісно переплітаються з предметом і завданнями оперативного контролінгу. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах динамізму зовнішнього середовища стирається межа між поточним та оперативним управлінням на користь останнього, що зумовлено необхідністю використання якомога більш оперативної інформації в процесі прийняття управлінських рішень.

Предметом оперативного фінансового контролінгу є основні ключові показники діяльності, які можуть характеризувати рівень досягнення поставлених цілей в оперативному розрізі. Діяльність оперативного контролінгу спрямована на надання допомоги менеджерам и досягненні запланованих результатів, які виражаються найчастіше у вигляді кількісних значень рівнів рентабельності, ліквідності та / або прибутку. Оперативний контролінг орієнтований на короткостроковий результат, тому його інструментарій принципово від-

різняється від методів і методик стратегічного контролінгу.

Стратегічний фінансовий контролінг визначає цілі і завдання для оперативного контролінгу, тобто ставить нормативні рамки. Обидва розглянутих напрями відрізняються за охопленням часового горизонту. Так, оперативний та поточний контролінг реалізує свої функції на короткостроковому відрізку часу — до року. Стратегічний контролінг не прив'язаний жорстко до часових рамок, хоча найчастіше мова йде про середньо-і довгостроковий період, який перевищує 1 рік.

Основна відмінність між стратегічним і оперативним фінансовим контролінгом полягає в тому, що перший орієнтований на тенденції майбутнього, а останній, навпаки, "дивиться" в минуле. Нижче перераховані їх характерні відмінності:

— стратегічний фінансовий

контролінг орієнтований на потенціал, а оперативний контролінг — на конкретний результат;

— контролінг передумов розвитку страхової компанії, успіху і результату має різне значення для обох напрямків контролінгу;

— об'єкти планування і контролю в оперативному фінансовому контролінгу співпадають, а в стратегічному вони не ідентичні;

— в оперативній області домінує контроль частіше за все з боку відділу контролінгу, а в стратегічній — самоконтроль.

У реальній практиці стратегічний і оперативний фінансовий контролінг досить тісно взаємодіють один з одним у процесі реалізації функцій фінансового управління. Фінансова служба або служба контролінгу виступає в якості посередника між правлінням та підрозділами страхової компанії при розробці фінансових стратегічних та оперативних планів, а також здійснює контроль за їх виконанням.

Зарубіжний науковець Майєр Е. пропонує визначити основні напрями фінансового контролінгу в розрізі реалізації оперативних та стратегічних завдань розвитку страхової компанії (табл. 1) [7, с. 154].

На думку автора, даний підхід дозволяє формулювати систему фінансового контролінгу в розрізі контролю за досягненням стратегічних та оперативних цілей, однак він потребує уточнення. Нечітким є визначення показників, які мають використовуватися для реалізації тих чи інших функцій фінансового контролінгу.

У процесі розробки та впровадження системи контролінгу фінансових потоків страхових компаній ми пропонуємо враховувати наступні ключові моменти стосовно створення Служби контролінгу:

— повинна мати можливість безперешкодно отримувати необхідну інформацію від усіх служб страхової компанії (бухгалтерії, планово-економічної служби, служби збуту), а також швидко доводити інформацію до вищого керівництва;

— повинна мати можливість та повноваження організувати з допомогою інших служб збір інформації, яка не міститься в існуючих звітах;

— повинна мати можливість впроваджувати нові процедури та методи збору та обробки інформації, а також методи управління підприємством;

— має бути повністю незалежною від тої чи іншої служби страхової компанії та звітувати безпосередньо вищому керівництву [3, с. 252].

З метою впровадження системи контролінгу фінансових потоків страхових компаній необхідно визначити основні його напрямки за видами діяльності.

Автор пропонує формувати напрями контролінгу фінансових потоків за напрямками: активи-капітал — грошові потоки — фінансові результати (табл. 2).

Наведені в табл. 2 напрями реалізації контролінгу фінансових потоків повинні повною мірою забезпечити формування об'єктивної картини стосовно розвитку страхової компанії в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Запропоновані напрями контролінгу фінансових потоків обов'язково мають реалізуватися за допомогою ряду показників, за якими буде здійснюватися порівняння відхилень "Факт — План" та "Факт1 — Факт0".

Формуючи систему показників для забезпечення контролінгу фінансових потоків страхових компаній в рамках запропонованих напрямів, відмітимо, що ці показники мають бути відносними, це підвищить рівень адекватності та об'єктивності результатів оцінки (табл. 3).

Характеризуючи показники, що запропоновані в табл. 3, також доцільно їх згрупувати за рівнем значущості. Для цього автор пропонує розділити всі показники на дві основні групи — основні та допоміжні.

Таблиця 2. Напрями контролінгу фінансових потоків за видами діяльності, які пропонується запровадити страхових компаній

Напрямок	Вид діяльності		
	Операційна	Інвестиційна	Фінансова
Активи	Контроль за формуванням та використанням страхових резервів; дебіторською заборгованістю	Контроль за формуванням та використанням необоротних активів	Контроль за рівнем платоспроможності та ділової активності страхової компанії
Капітал	Контроль короткострокової кредиторської заборгованості	Контроль за фінансуванням необоротних активів	Контроль стану та структури капіталу
Грошові потоки	Контроль за ліквідністю грошових потоків	Контроль за грошовими потоками від інвестиційної діяльності	Контроль за своєчасністю обслуговування боргів та погашення відсотків
Фінансові результати	Контроль за показниками рентабельності операційної діяльності	Контроль за результатами від здійснення операцій по купівлі-продажу необоротних активів	Контроль за рівнем формування фінансових витрат

До основних показників віднесемо такі: показники ділової активності, платоспроможності, рентабельності та NPV.

Основні показники є ключовими при оцінці ефективності операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Решта показників, які ми не перерахували, є допоміжними (уточнюючими). Вони дозволяють конкретизувати висновки, які будуть зроблені на базі основних показників.

Важливим аспектом формування системи контролінгу фінансових потоків у страховій компанії є його періодичність, яка встановлюється для окремих показників виходячи з рівня їх значущості та можливості формування інформаційного забезпечення при розрахунках.

На думку автора, доцільно розділити всі показники за періодичністю на дві основні групи — щоденні та місячні. Група "щоденних" показників має включати лише найбільш вагомі та ключові параметри — рентабельність операційної діяльності, показники операційного управління грошовими потоками та показники оборотності.

Таблиця 3. Показники для реалізації завдань контролінгу фінансових потоків за видами діяльності, які пропонується запровадити страхових компаній

Напрямок	Вид діяльності		
	Операційна	Інвестиційна	Фінансова
Активи	-показники оборотності страхових резервів та дебіторської заборгованості.	- фондівдача; - витрати місткість на утримання ОФ.	-показники платоспроможності; - рівень покриття запасів
Капітал	-оборотність кредиторської заборгованості	-частка позикових коштів, інвестована в НА	-показник фінансової автономії; - коефіцієнт маневреності; - коефіцієнт заборгованості
Грошові потоки	-співвідношення позитивного грошового потоку до негативного; - рівень чистого грошового потоку у валовому грошовому потоці	- частка чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності в загальному ЧПІ	-NPV; - рівень ефективності роботи фінансової служби
Фінансові результати	- рентабельність реалізації; - рентабельність витрат	-рентабельність іншої діяльності	-рентабельність власного капіталу

Таблиця 4. Періодичність та форми відстежування показників системи контролінгу фінансових потоків

Напрямок	Показники	Періодичність	Форма представлення
Активи	період обороту запасів	щоденна	щоденний операційний звіт
	період обороту ДЗ	щоденна	щоденний операційний звіт
	фонтовіддача	помісячна	місячний звіт
	витратоміткість ОФ	помісячна	місячний звіт
	коефіцієнт загального покриття	помісячна	місячний звіт
Капітал	рівень участі поточних інвестицій у покритті зобов'язань	помісячна	місячний звіт
	період обороту КЗ	щоденна	щоденний операційний звіт
	частка позикових коштів, інвестована в НА	помісячна	місячний звіт
	показник фінансової автономії	помісячна	місячний звіт
	коефіцієнт маневреності	помісячна	місячний звіт
Грошові потоки	коефіцієнт заборгованості	помісячна	місячний звіт
	співвідношення позитивного та від'ємного грошового потоку	щоденна	щоденний операційний звіт
	рівень ЧПІ у валовому грошовому потоці	щоденна	щоденний операційний звіт
	частка чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності в загальному ЧПІ	щоденна	щоденний операційний звіт
	NPV	помісячна	місячний звіт
Фінансові результати	рівень ефективності роботи фінансової служби	помісячна	місячний звіт
	рентабельність реалізації	щоденна	щоденний операційний звіт
	рентабельність витрат	щоденна	щоденний операційний звіт
	рентабельність іншої діяльності	щоденна	щоденний операційний звіт
	рентабельність власного капіталу	щоденна	щоденний операційний звіт

Рис. 1. Основні вимоги, що висувуються до щоденного фінансово-операційного звіту

Решту показників достатньо відстежувати на помісячному рівні (табл. 4).

Для відстежування щоденних показників автор пропонує формувати щоденний операційний звіт, який є важливим інструментом оперативного контролінгу фінансових потоків. Основними завданнями, що висувуються до щоденного операційного звіту страхових компаній, є такі (рис. 1).

Показники, які будуть міститися в щоденному операційному звіті повинні відповідати наступним критеріям.

1. Невелика кількість ключових показників, які використовуються для контролінгу фінансових потоків. З однієї сторони, це дає змогу нормально концентруватися на отриманій інформації контролеру в процесі аналізу, а з іншої сторони — формування самого звіту не буде трудомістким процесом.

2. Чіткість і простота структури побудови звіту, зручність форми ведення звіту. Зручність форми є вагомим фактором при сприйнятті даних звіту. Побудова оптимальної форми звіту значно скоротить час на його читання та аналіз.

3. Смислова наповненість показників, що використовуються для аналізу. Показники операційного фінансового звіту страхових компаній повинні бути максимально інформативними стосовно основних сторін фінансово-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в даному параграфі нами було обгрунтовано основні параметри побудови системи контролінгу фінансових потоків у страховій компанії СК "Аха страхування". Визначено основні показники для проведення контролінгу фінансових потоків. На підставі порівняння планових значень запропонованих показників з фактичними значеннями зроблено висновок про необхідність

впровадження системи контролінгу фінансових потоків у страховій компанії.

Література:

- Архипов А.П. Финансовый менеджмент в страховании. — М.: Финансы и статистика; Инфра-М, 2010. — 320 с.
- Белан М.Г. Фактори фінансової надійності страхової компанії // Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/8/belan.php>
- Бланк И.А. Управление денежными потоками. — К.: Ника-Центр "Эльга", 2002. — 736 с.
- Быкова Е.В. Показатели денежного потока в оценке финансовой устойчивости предприятия // Финансы. — 2000. — № 2. — С. 56—59.
- Кинг А.М. Тотальное управление деньгами: пер. с англ. — СПб.: Полигон, 1999. — 448 с.
- Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Финансовый менеджмент: навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2005. — 485 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
- Майер Э. Контролинг как система мышления и управления: пер. с нем. Ю.Г. Жукова и С.Н. Зайцева / Под ред. С.А. Николаевой. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 96 с.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2012 р.